

О. Р. БЕРЕЗЮК¹, О. О. САМЧУК², О. О. ФІЛЬЦ¹, У. В. КРИНИЦЬКА-БЕРЕЗЮК²,
Л. О. САМСОНОВА³, М. С. КОСТЕЦЬКИЙ¹, Т. Г. ГУТОР¹

ЦЕНТР МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я: АРГУМЕНТАЦІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ

¹Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів, Україна

²КНП «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова», м. Львів, Україна

³КНП ЛОР «Львівський обласний клінічний психоневрологічний диспансер», м. Львів, Україна

Мета: аналіз роботи Центру ментального здоров'я на базі амбулаторно-поліклінічного центру КНП «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова».

Матеріали і методи. Проведено аналіз роботи Центру ментального здоров'я на базі амбулаторно-поліклінічного центру Першого територіального медичного об'єднання лікарні Святого Пантелеймона міста Львова за період із травня 2022 р. до грудня 2023 р. Використано структурно-логічний метод із дотриманням принципів системності та статистичний метод.

Результати. Центр ментального здоров'я є важливою частиною Національного реабілітаційного центру «Незламні» (UNBROKEN) та складається з 12 кабінетів для проведення психотерапії та залу для групової терапії. На сьогодні згідно із штатним розписом лікарні у Центрі ментального здоров'я працюють 47 спеціалістів. Кожен із фахівців працює у певному напрямі психотерапії: психоаналіз, гештальт-терапія, різні види когнітивно-поведінкової терапії, зокрема пролонгованої експозиційної терапії, EMDR-терапії, тілесної терапії, арт-терапії. Обов'язковою умовою лікувального процесу є спільні огляди первинних пацієнтів, консилиуми, клінічні розбори складних випадків, групові та індивідуальні інтерв'ю і супервізії. За досліджуваного періоду до ЦМЗ звернулися 2187 пацієнтів, яким проведено 3368 консультацій. Переважна більшість пацієнтів – це військові, їх сім'ї або ВПО. Фахівці ЦМЗ імплементували сучасні підходи щодо психотерапевтичного лікування психічних розладів, пов'язаних із травмою. В центрі використовуються: протокол KUTZ та інші протоколи EMDR, пролонгована експозиційна терапія, тілесно-орієнтована терапія; ряд сучасних інструментальних методів лікування, а саме: вібраційне крісло Shift Wave для відновлення симпатично-парасимпатичної рівноваги, транскраніальна магнітна стимуляція та нейрофідбек.

Висновки. Інтеграція центрів ментального здоров'я в структуру лікарняних закладів різних рівнів, АПЗ дозволить підвищити ймовірність раннього виявлення психічних розладів у хворих із психосоматичними симптомами та буде сприяти зменшенню стигматизації. Іншими потенційними перевагами такого центру є надання послуг на місцевому рівні, охоплення цими послугами тих категорій населення, які раніше не мали доступу до психіатричної допомоги, і можливість отримання моральної та фінансової підтримки пацієнтом із боку близьких і друзів у процесі лікування, а також дозволить більшою мірою компенсувати проблему фахової психологічної допомоги потребуючих українців за наслідками війни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: психіатрична служба; багатопрофільна лікарня; центр ментального здоров'я; охорона здоров'я.

Останніми роками в системі організації психіатричної допомоги відбуваються суттєві зміни. Основні їх причини пов'язані з війною, і саме ці причини зумовили необхідність розширення медичної психіатричної допомоги. Особливо це стосується фахівців, компетентних у діагностиці та лікуванні бойового та оперативного стресу, посттравматичній реабілітації цивільного населення; а також у формуванні та запровадженні Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року [6]. Завданням даної концепції є зміна пострадянської системи психіатричної допомоги, яка «залишалась переважно сфокусованою на біомедичних підходах, що реалізуються в основному в стаціонарних

відділеннях психіатричних та наркологічних закладів охорони здоров'я. Зазначене зумовлює високий рівень інституціалізації і відповідно – сегрегації та стигматизації осіб, що мають психічні розлади». Також у даній концепції зазначено, що «недостатня увага приділяється профілактиці, психосоціальним методам, організації охорони психічного здоров'я на рівні первинної медичної допомоги, наданню психотерапевтичної допомоги, реабілітаційним заходам, а також службам охорони психічного здоров'я, які функціонують у територіальних громадах, недостатньо розвинуті амбулаторне раннє втручання на рівні територіальних громад та практика домашнього супроводу» [6].

За даними дослідницької компанії Gradus Research [9], 72 % людей вказують на наявність надмірного стресу та «знервованості», основною причиною чого є повномасштабна війна; половина опитуваних відчувала останнім часом тривожність і напругу. Такі дані не є сприятливими для психологічного здоров'я населення, і це лише збільшує потребу в наданні медичної допомоги населенню. Станом на 22–26 вересня 2022 р. найбільше допомоги потребували військові, що брали участь у бойових діях, та люди, які втратили близьких на війні. При цьому проведені дослідження показують наявність прірви між потребою в допомозі спеціалістів та зверненням людей: відчували потребу від 31 до 53 % осіб у різних вікових групах, а зверталися по допомогу лише 2–10 % опитаних [9]. Водночас, згідно із прогнозами Міністерства охорони здоров'я України, за наслідками війни понад 15 млн українців потребуватимуть психологічної допомоги [3].

На думку експертів, найбільшим стереотипом з-поміж людей є думка, що психологічна допомога надається виключно для психічно хворих осіб (49 %). При цьому 31 % людей не вважають свої психологічні проблеми достатніми для звернення до спеціаліста, а 26 % впевнені, що можуть впоратися самостійно. Більше половини (67 %) опитаних вважали, що створення комфортних центрів психологічної допомоги допоможе змінити ставлення до надання психологічної допомоги [1, 9]. Тому відкриття центрів ментального здоров'я є позитивним вирішенням цього питання.

Отриманий досвід роботи центру ментального здоров'я (ЦМЗ), а також організації його співпраці з психіатричним відділенням у багатопрофільній лікарні [8] буде корисним у подальшому для відкриття подібних закладів в інших містах України.

Мета роботи: аналіз роботи Центру ментального здоров'я на базі амбулаторно-поліклінічного центру КНП «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова».

Матеріали і методи. Проведено аналіз роботи Центру ментального здоров'я на базі амбулаторно-поліклінічного центру Першого територіального медичного об'єднання (ТМО) лікарні Святого Пантелеймона міста Львова за період із травня 2022 р. до грудня 2023 р. Використано структурно-логічний метод із дотриманням принципів системності. Статистичні результати наведені у вигляді середніх показників (середнього арифметичного значення та стандартного квадратичного відхилення), показники структури – у вигляді частки та її середньої похибки ($P \pm m$, %).

Результати дослідження та їх обговорення. Центр ментального здоров'я (ЦМЗ) – клінічний, діагностично-лікувальний, навчально-тренінговий підрозділ амбулаторно-поліклінічного центру Першого ТМО м. Львова, розпочав свою діяльність у травні 2022 р. та став першим закладом надання психіатричної, психотерапевтичної і психологічної допомоги такого типу у структурі лікарняних та амбулаторно-поліклінічних закладів.

Центр створювався, покладаючись на концепцію стаціонарної психотерапевтичної допомоги, розроблену професором Олександром Фільцом, та досвід роботи психотерапевтичної клініки на базі стаціонарного відділення № 2 Львівського психоневрологічного диспансеру міста Львова [4, 10]. Центр ментального здоров'я 1 ТМО знаходиться на території лікарні Св. Пантелеймона і є важливою частиною Національного реабілітаційного центру «Незламні» (UNBROKEN). Даний центр – це ще один об'єкт для вчасної та якісної допомоги українцям, які постраждали від війни. Створення центру є успішним прикладом соціального партнерства комунального неприбуткового підприємства, приватного бізнесу та міжнародних гуманітарних інституцій. Суттєвий вклад при створенні ЦМЗ вніс Львівський ІТ кластер, який і в подальшому підтримує інновації в галузі ментального здоров'я. Підтримка клінічної діяльності також здійснюється канадійським Червоним Хрестом (Canadian Red Cross).

Одним із центральних завдань ЦМЗ є навчальна робота в галузі практичних методів психотерапії гострої та протрагованої травми. У 2022–2023 рр. ЦМЗ співпрацював та проводив спільні навчання з:

- центром посттравматичного стресового розладу медичної школи Єльського університету США (Yale University School of Medicine PTSD Center, USA);

- французьким Прімо-Леві центром “Le Centre Primo-Levi”, а саме – навчання роботи з особами, що пережили полон та тортури;

- Ізраїльською асоціацією селф-психології та вивчення суб'єктності (Israeli Association for Self Psychology and Study of Subjectivity);

- Ізраїльським університетом Бар-Ілан (Bar-Ilan University);

- Ізраїльською коаліцією травми (Israel Trauma Coalition);

- Ізраїльським коледжем Те-Гаї (Te-Hai College, Israel) і, зокрема, з Др. Моше Фархі (Dr. Moshe Farchi, PhD) – експертом у галузі гострої травми та першої психологічної допомоги.

Лікарнею підписано договір із Міністерством ветеранів щодо фінансування медичної допомоги, тому в цьому центрі надається амбулаторна допомога не тільки воїнам, які потребують психологічної підтримки, але і їхнім родинам. Ця допомога організована для людей, які потребують допомоги психотерапевтів чи психологів, та включає індивідуальні консультації, групову терапію і комплексну допомогу різних рівнів.

Пацієнти мають змогу отримати одноразові та фокус-терапевтичні (до 20 год) консультації психотерапевтів усіх базових напрямів і для дорослих, і для дітей та підлітків, і для сімейних пар не лише в індивідуальному, але й груповому сеттінгу (включаючи арт-терапію).

Центр ментального здоров'я складається з рецепції, 12 кабінетів для проведення психотерапії та залу для групової терапії. На сьогодні згідно зі штатним розписом лікарні у ЦМЗ 1 ТМО

лікарні Святого Пантелеймона працюють 47 спеціалістів: 8 психіатрів, 6 нейропсихологів, 3 тілесних терапевти, 2 дитячих психологи, 4 інтерни, 7 волонтерів та 17 психологів і психотерапевтів різних напрямів. Кожен із фахівців працює у визначеному напрямі психотерапії: психоаналітичної, гештальт-, різних варіантів когнітивно-поведінкової, пролонгованої експозиційної, EMDR-, тілесної та арт-терапії. Обов'язковою умовою лікувального процесу є спільні огляди первинних (при прийнятті) пацієнтів, консилиуми, клінічні розбори складних випадків, групові та індивідуальні інтервізії та супервізії.

Фахівці центру спеціалізуються на роботі з:

- психологічними проблемами самосприйняття (невпевненість у собі, підвищена тривожність, стан порожнечі та безпорадності, невизначеності та нереалізованості);
- проблемами взаємовідносин (з батьками, дітьми, у стосунках чи колективі);
- психологічними бар'єрами та установками;
- невротичними та психосоматичними розладами (порушення сну, порушення харчової поведінки тощо);
- різними психічними розладами, що виникають унаслідок постійних звуків сирен, вибухів, втрати домівки та хвилювання близьких;
- тривожними розладами, панічними атаками, посттравматичним стресовим розладом, депресіями та депресивними станами, страхом, агресією, біполярним розладом тощо.

У період із травня 2022 р. до жовтня 2023 р. до ЦМЗ звернулися 2187 пацієнтів, яким проведено 3368 консультацій, тобто на 1 пацієнта припадає в середньому 1,54 консультації. Спеці-

алісти ЦМЗ обстежують щомісяця в середньому $121,50 \pm 35,63$ пацієнтів, проводячи $187,11 \pm 53,71$ консультацій (за усіма зазначеними вище методами та напрямками).

Найменше консультацій було здійснено на початку роботи ЦМЗ – у травні 2022 р.: 32 консультації для 30 пацієнтів, а надалі – із поступовим зростанням їхньої кількості, з максимумом у вересні 2023 р.: 296 консультацій для 209 пацієнтів (рис. 1).

Переважна більшість пацієнтів – це військові, їх сім'ї або ВПО. Так, за даними ЦМЗ, за період червень – жовтень 2023 р. частка цивільних пацієнтів коливалась у межах від мінімальних ($17,74 \pm 2,80$) % у жовтні 2023 р. до максимальних ($38,46 \pm 3,90$) % у липні 2023 р. Усього, за період із жовтня 2022 р. по грудень 2023 р. було надано психологічну допомогу 1874 особам, стан яких був пов'язаний із воєнними діями в Україні, серед яких переважна більшість – це військовослужбовці ($75,56 \pm 0,99$) % ($n=1416$)), а також члени їх сімей ($9,82 \pm 0,69$) % ($n=184$)) та ВПО ($14,62 \pm 0,82$) % ($n=274$)).

Спеціалісти ЦМЗ імплементували сучасні підходи щодо психотерапевтичного лікування психічних розладів, пов'язаних із травмою. За весь період роботи ЦМЗ використовуються:

- протокол KUTZ та інші протоколи EMDR (Eye Movement Desensibilization and Reprocessing);
- пролонгована експозиційна терапія;
- тілесно-орієнтована терапія;
- додаткові та допоміжні сучасні інструментальні методи лікування, а саме: вібраційне крісло Shift Wave для відновлення симпатико-парасимпатичної рівноваги, транскраніальна магнітна стимуляція і нейрофідбек.

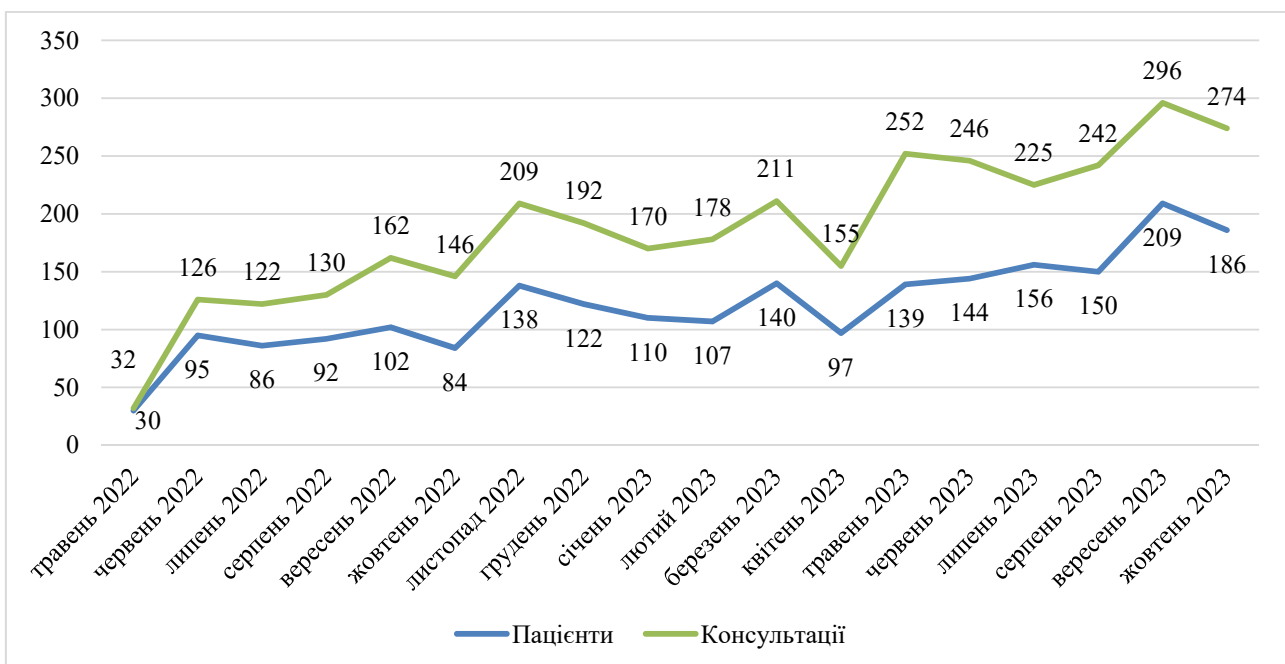

Рис. 1. Динаміка наданої психологічної допомоги у ЦМЗ 1 ТМО лікарні Святого Пантелеймона у період із травня 2022 р. до жовтня 2023 р. (абсолютні дані кількості пацієнтів та числа консультацій).

ЦМЗ, по суті, є проміжною ланкою між сімейним лікарем та психіатричними клініками й дозволяє оптимально поєднувати типи послуг із надання психотерапевтичної/психіатричної допомоги. Більша частина послуг передусім повинна надаватися локально, у безпосередній близькості від місця проживання пацієнта, а саме: у центрах ментального здоров'я, в амбулаторно-поліклінічних закладах (АПЗ) (сімейними лікарями, лікарями-психіатрами, психотерапевтами, клінічними психологами), мобільними мультидисциплінарними командами, в інших закладах (приватних кабінетах психологічної допомоги) тощо. Меншу частину таких послуг мають надавати психіатричні служби лікарень загального профілю, і, в останню чергу, як виняток, для складних випадків, – спеціалізовані психіатричні клініки. Більшість пацієнтів, які якщо навіть і потребують стаціонарного лікування, можна лікувати в спеціалізованих відділеннях лікарень загального профілю на місцях, із подальшим їх амбулаторним спостереженням [2, 5, 7].

Для більш детальної оцінки ефективності впровадження центрів ментального здоров'я на рівні амбулаторної допомоги порівняно переваги та недоліки за ключовими елементами організації психіатричної допомоги (табл. 1).

Інтеграція в ЦМЗ на рівні первинної медичної допомоги вимагає наявності навченого медичного персоналу, який може взяти на себе обов'язки з надання послуг охорони психічного здоров'я.

На первинному рівні в центрах ментального здоров'я лікування гострих психічних розладів, що часто зустрічаються, може бути більш ефективним, ніж у спеціалізованих психіатричних клініках, оскільки пацієнти по лікуванню психічних розладів на ранній стадії швидше звернуться в ЦМЗ, ніж у клініку. Також слід відмітити мож-

ливість виявлення психічних розладів на ранніх стадіях у пацієнтів, які звертаються зі скаргами на свій фізичний стан. Процес переведення стаціонарних хворих на амбулаторне обслуговування є важливою складовою реформи системи охорони психічного здоров'я та вимагає значних змін, які полягають у більш широкому наданні послуг з охорони психічного здоров'я за місцем проживання в якості альтернативи іншим психіатричним інституціям [5].

Окрім того, з психологічного погляду пацієнтам та родичам більш комфортніше буде спілкуватися з медичними працівниками центру ментального здоров'я, ніж із персоналом спеціалізованих психіатричних клінік, що сприятиме швидшому досягненню позитивного терапевтичного ефекту. За нашим досвідом, надання психіатричної допомоги фахівцями ЦМЗ добре сприймається пацієнтами з психічними розладами, оскільки такі центри не асоціюються зі стигматизацією.

Центри ментального здоров'я є доступними за своїм географічним положенням, а години роботи визначені з урахуванням робочого графіка населення.

В Україні згідно із Постановою № 1469 [2] за Програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 р. передбачено оплату НСЗУ психіатричної допомоги за трьома пакетами.

Послуги за пакетом «Психіатрична допомога дорослим та дітям у стаціонарних умовах» мають надаватися тільки у стаціонарних умовах. Оплата відбувається за глобальною ставкою, яка розраховується на основі ставки за пролікований випадок і становить 13 151 грн за готовність пролікувати у стаціонарних умовах одну особу з розладами психіки та поведінки. До базової ставки застосовуються коригувальні коефіцієнти: від

Таблиця 1. Переваги та недоліки надання медичної допомоги в центрах ментального здоров'я

Ключові елементи	Переваги	Недоліки
Результати лікування	Ефективне лікування психічних розладів на ранній стадії. Можливість реабілітації та амбулаторного долікування після стаціонарного лікування	Неможливість лікування важких або «запущених» форм психічних розладів
Кадрові ресурси	Можливість запрошення спеціалістів з інших закладів, використання молодих спеціалістів-інтернів. Можливість кваліфікованої диференціації соматичних скарг психічного походження, а отже – розвантаження медичних працівників «соматичного профілю» від неналежних пацієнтів	Додаткові витрати коштів на підготовку фахівців
Прийнятність	Підвищення рівня комплаєнтності, комфорту пацієнтів, суттєве зниження стигматизації та ризику порушення прав пацієнта	–
Доступ до медичного обслуговування	Доступні за локацією, часом роботи, фінансовою складовою	Не всі послуги є безоплатними
Фінансові витрати	У процесі роботи витрати значно менші, ніж у відповідних стаціонарів: менші витрати на людські ресурси та спеціальне обладнання	Потрібні кошти на відкриття ЦМЗ: переобладнання приміщень, оснащення

0,318 «Розлади психіки, не уточнені» (F99) до 1,672 «Первазивні розлади психологічного розвитку» (F84).

Пакет «Психіатрична допомога дорослим та дітям, яка надається мобільними мультидисциплінарними командами» має на меті запобігання госпіталізації (що має привести до зменшення кількості пацієнтів у стаціонарах, а відтак деінституціоналізації і запобігання госпіталізму) і наближення допомоги до особи. Він передбачає регулярне відвідування особи мультидисциплінарною командою вдома та/або візити особи за місцем базування такої команди, формування із залученням пацієнта/пацієнтки та/або його/її законного представника індивідуального плану лікування й реабілітації та слідування плану, а також роботу з родиною чи доглядальниками протягом запланованого разом із пацієнтами часу до досягнення стійкої ремісії [7]. Отримувати послуги за цим пакетом можна лише за скеруванням лікаря-психіатра або лікаря з надання ПМД. Розрахунки за цим пакетом проводяться за глобальною ставкою 107 156 грн за готовність надавати психіатричну допомогу однією мобільною мультидисциплінарною командою з охорони психічного здоров'я протягом місяця.

Пакет «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги» передбачає надання пацієнту першої психологічної допомоги лікарем первинної медичної допомоги. Цей пакет є новим і введено його тільки з 2023 р. Тариф на медичні послуги за цим пакетом визначається як капітаційна ставка на місяць, яка становить 183 грн. Фактична вартість медичних послуг із супроводу та лікування дорослих і дітей із психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги за місяць, що надаються за кожним договором, розраховується як добуток капітаційної ставки, кількості пацієнтів (але не більш 18), які отримували зазначені медичні послуги, у лікаря, який надає первинну медичну допомогу, протягом місяця [2, 7].

На даний момент центр ментального здоров'я як амбулаторна служба не має окремого психіатричного пакета. Пацієнти можуть користуватися загальним амбулаторним пакетом «Профілактика, діагностика, спостереження та лікування в амбулаторних умовах». Послуги за скеруванням сімейного лікаря є безкоштовними, без скерування – платними, але вартість консультацій є нижчою, ніж у приватних закладах.

Центри ментального здоров'я заповнюють прогалину в службі охорони психічного здоров'я між лікарем ПМД та стаціонарними медичними закладами і тим самим полегшують взаємодію первинної медичної ланки і спеціалізованих служб охорони психічного здоров'я.

Висновки

Інтеграція центрів ментального здоров'я в структури лікарняних закладів різних рівнів, АПЗ дозволить підвищити ймовірність раннього виявлення психічних розладів у хворих із психосоматичними симптомами та буде сприяти зменшенню стигматизації. Іншими потенційними перевагами такого центру є надання послуг на місцевому рівні, охоплення цими послугами тих категорій населення, які раніше не мали доступу до психіатричної допомоги, і можливість отримання моральної та фінансової підтримки пацієнтом із боку близьких і друзів у процесі лікування, а також дозволить більшою мірою компенсувати проблему фахової психологічної допомоги потребуючих українців за наслідками війни.

Найбільш ефективною стратегією подальшої успішної імплементації ЦМЗ у загальну систему охорони здоров'я стане дозвіл на надання медичних послуг центром за пакетом «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги», що дозволить напряму потребуючим особам отримувати безкоштовну допомогу в ЦМЗ.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи оптимізації роботи психіатричної служби з урахуванням сучасних викликів.

Список літератури

1. Бібик І. Г. Реформування психіатричної служби та її моделі у світі (огляд) / І. Г. Бібик, В. Л. Курочка // Новини медицини та фармації. – 2017. – № 6 (614). – Режим доступу : <http://www.mif-ua.com/archive/article/44689>.
2. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2022 р. № 1464 : поточна редакція від 22.03.2023. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1464-2022-%D0%BF#Text>.
3. Інтерв'ю міністра охорони здоров'я Віктора Ляшка. – Режим доступу : <https://sensor.net/ua/n3358151>.
4. Мединська Ю. Досвід роботи медичного психолога в умовах психодинамічного психотерапевтичного стаціонару / Ю. Мединська // Форум психіатрії та психотерапії. – 2004. – Спеціальний випуск. Т. 5. – С. 16–20.
5. Організація служб охорони психічного здоров'я : клінічна настанова, заснована на доказах // Мультидисциплінарна робоча група з опрацювання медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини з організації служб охорони психічного здоров'я під керівн. Пінчук І. Я. – 2017. – 93 с. – Режим доступу : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/akn_opz.pdf.
6. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1018-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text>.
7. Програма медичних гарантій на 2023 рік // НСЗУ. – Режим доступу : <https://academy.nszu.gov.ua/course/view.php?id=194>.

8. Психіатричне відділення у багатопрофільній лікарні: досвід створення та потреба для сучасної системи охорони здоров'я України / О. Р. Березюк, О. О. Самчук, О. О. Фільц [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2022. – № 2. – С. 46–52. DOI <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2022.2.13307>.
9. Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни. – 2022. – Режим доступу : https://gradus.app/documents/308/Gradus_Research___Mental_Health_Report_short_version.pdf.
10. Фільц О. О. Перший досвід організації психодинамічного психотерапевтичного стаціонару в Україні / О. О. Фільц // Форум психіатрії та психотерапії. – 2003. – Спеціальний випуск. Т. 4. – С. 3–7.

References

1. Bibyk, I.H., & Kurochka, V.L. (2017). Reformuvannya psykhiatrychnoy sluzhby ta yiyi modeli u sviti (ohlyad) [Reforming the psychiatric service and its model in the world (review)]. *Novyny medytsyny ta farmatsiyi – News of medicine and pharmacy*, 6(614). Retrieved from: <http://www.mif-ua.com/archive/article/44689> [in Ukrainian].
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny Deyaki pytannya realizatsiyi prohramy derzhavnykh harantiy medychnoho obsluhovuvannya naselennya u 2023 rotsi vid 27 hrudnya 2022 r. № 1464: potochna redaktsiya vid 22.03.2023 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Some issues of implementation of the program of state guarantees of medical care of the population in 2023 dated December 27, 2022 No. 1464: current version dated March 22, 2023]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1464-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Intervyu ministra okhorony zdorovya Ukrayiny Viktora Lyashka [Interview of the Minister of Health of Ukraine Viktor Lyashko]. Retrieved from: <https://censor.net/ua/n3358151> [in Ukrainian].
4. Medinska, Yu. (2004). Dosvid roboty medychnoho psykholoha v umovakh psykhdynamichnoho psykhoterapevtychnoho statsionaru [Work experience of a medical psychologist in the conditions of a psychodynamic psychotherapy hospital]. *Forum psykhiiatriyi ta psykhoterapiyi – Forum of psychiatry and psychotherapy*. (Special issue, 5). (pp. 16-20) [in Ukrainian].
5. (2017). Orhanizatsiya sluzhb okhorony psykhnichnoho zdorovya. Klinichna nastanova, zasnovana na dokazakh [Organization of mental health care services. Evidence-based clinical practice]. *Multydystsyplinarna robocha hrupa z opratsyuvannya medykotekhnolohichnykh dokumentiv zi standartyzatsiyi medychnoyi dopomohy na zasadakh dokazovoyi medytsyny z orhanizatsiyi sluzhb okhorony psykhnichnoho zdorovya pid kerivn. Pinchuk I.YA. – Multidisciplinary working group for the development of medical technological documents on the standardization of medical care on the basis of evidence-based medicine on the organization of mental health care services under the leadership of Pinchuk I.Ya*. Retrieved from: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/akn_opz.pdf [in Ukrainian].
6. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku okhorony psykhnichnoho zdorovya v Ukrayini na period do 2030 roku vid 27 hrudnya 2017 r. № 1018-r [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Concept of the development of mental health care in Ukraine for the period until 2030 of December 27, 2017 No. 1018-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. Prohrama medychnykh harantiy na 2023 rik [Program of medical guarantees for 2023]. *NSZU – NHSU*. Retrieved from: <https://academy.nszu.gov.ua/course/view.php?id=194> [in Ukrainian].
8. Berezyuk, O.R., Samchuk, O.O., Filts, O.O., Gutor, T.G., Samsonova, L.O., Yevchenko, Yu.O., & Kostetskiy, M.S. (2022). Psykhiatrychne viddilennya u bahatoprofilniy likarni: dosvid stvorennya ta potreba dlya suchasnoyi systemy okhorony zdorovya Ukrayiny [Psychiatric department in a multidisciplinary hospital: creation experience and need for the modern healthcare system of Ukraine]. *Visnyk sotsialnoyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorovya Ukrayiny – Herald of social hygiene and health care organization of Ukraine*, 2, 46-52. DOI 10.11603/1681-2786.2022.2.13307 [in Ukrainian].
9. (2022). Psykhichne zdorovya ta stavlennya ukrayintsiv do psykholohichnoyi dopomohy pid chas viyny [Mental health and the attitude of Ukrainians to psychological help during the war]. *Gradus*. Retrieved from: https://gradus.app/documents/308/Gradus_Research___Mental_Health_Report_short_version.pdf [in Ukrainian].
10. Filts, O.O. (2003). Pershyy dosvid orhanizatsiyi psykhdynamichnoho psykhoterapevtychnoho statsionaru v Ukrayini [The first experience of organizing a psychodynamic psychotherapy hospital in Ukraine]. *Forum psykhiiatriyi ta psykhoterapiyi – Forum of psychiatry and psychotherapy*. (Special issue, 4). (pp. 3-7) [in Ukrainian].

MENTAL HEALTH CENTER: ARGUMENTATION OF CREATION AND FIRST RESULTS OF WORK

O. R. Bereziuk¹, O. O. Samchuk², O. O. Filts¹, U. V. Krynytska-Bereziuk², L. O. Samsonova³, M. S. Kostetskiy¹, T. H. Gutor¹

¹Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

²CNE "First Territorial Medical Union of Lviv", Lviv, Ukraine

³CNE LRC "Lviv Regional Clinical Psychoneurological Dispensary", Lviv, Ukraine

Purpose: analysis of the work of Mental Health Center on the basis of the outpatient polyclinic center of CNE "First Territorial Medical Union of Lviv".

Materials and Methods. An analysis of the work of the Mental Health Center on the basis of the outpatient polyclinic center of the First Territorial Medical Union of the St. Panteleimon Hospital of Lviv for the period from

May 2022 to December 2023 was performed. A structural-logical method was used in compliance with the principles of systematicity and statistical method.

Results. The Mental Health Center is an important part of the UNBROKEN National Rehabilitation Center and consists of 12 psychotherapy rooms and a group therapy room. Today 47 specialists work in the Mental Health Center according to the staff list of the hospital. Each of the specialists works in a certain direction of psychotherapy: psychoanalysis, Gestalt therapy, various types of cognitive-behavioral therapy, in particular prolonged exposure therapy, EMDR therapy, body therapy, art therapy. Joint examinations of primary patients, consultations, clinical analyzes of complex cases, group and individual examinations and supervision are a mandatory condition of the treatment process. During the studied period, 2.187 patients applied to the Mental Health Center, who underwent 3.368 consultations. The vast majority of patients are military personnel, their families, or IDPs. Modern approaches to the psychotherapeutic treatment of trauma-related mental disorders have been implemented by the specialists of the Mental Health Center. The center uses: the KUTZ protocol and other EMDR protocols, prolonged exposure therapy, body-oriented therapy; a number of modern instrumental treatment methods, namely the Shift Wave vibrating chair for restoring sympathetic-parasympathetic balance, transcranial magnetic stimulation and neurofeedback.

Conclusions. The integration of Mental Health Centers into the structure of hospitals of different levels, outpatient polyclinic institutions will increase the probability of early detection of mental disorders in patients with psychosomatic symptoms and will contribute to reducing stigmatization. Other potential advantages of such a Center are the provision of services at the local level, the coverage by these services of those categories of the population that previously did not have access to psychiatric care, and the possibility of receiving moral and financial support by the patient from relatives and friends during the treatment process, and will also allow to compensate to a greater extent for the problem of professional psychological help for Ukrainians in need as a result of the war.

KEY WORDS: **psychiatric service; multidisciplinary hospital; mental health center; health care.**

Рукопис надійшов до редакції 05.12.2023.

Відомості про авторів:

Березюк Олег Романович – асистент кафедри психіатрії та психотерапії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, лікар-психіатр лікарні Святого Пантелеймона Комунального некомерційного підприємства «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова».

Самчук Олег Олегович – генеральний директор Комунального некомерційного підприємства «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова», асистент кафедри хірургії та трансплантології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Фільц Олександр Орестович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психіатрії та психотерапії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Криницька-Березюк Уляна Володимирівна – лікарка-психіатриня, психотерапевтка, керівниця Центру ментального здоров'я лікарні Святого Пантелеймона Комунального некомерційного підприємства «Перше територіальне медичне об'єднання міста Львова».

Самсонова Людмила Олексіївна – завідувачка стаціонарного відділення № 2 Комунального некомерційного підприємства Львівської обласної ради «Львівський обласний клінічний психоневрологічний диспансер».

Костецький Маркіян Степанович – студент 6-го курсу медичного факультету Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Гутор Тарас Григорович – кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.